

СЕКЦІЯ 9

Якість вищої освіти: сучасність та майбутнє

УДК 378:336.5"364"

Гребінська С.І., к.е.н, директор коледжу, науковий керівник

Воробійова Ю.С., здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти відділення управління та адміністрування, групи ООбс-6

Відокремлений структурний підрозділ «Хмельницький торговельно-економічний фаховий коледж Державного торговельно-економічного університету», м. Хмельницький, Україна

ВИЩА ОСВІТА В УКРАЇНІ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ НА МАЙБУТНЄ

Ключові слова: вища освіта, війна, видатки на вищу освіту, академічна мобільність, soft skills.

Широкомасштабне вторгнення Росії, розпочате 24 лютого 2022 р. спричинило комплекс серйозних проблем в українській освіті. Передовсім це стосується вимушеного переміщення значної кількості населення України та руйнування й пошкодження закладів освіти внаслідок воєнних дій. 1748 закладів освіти постраждали від бомбардувань та обстрілів, 144 з них зруйновано вщент. Переїхало 34 заклади вищої освіти (ЗВО – інститути, університети й академії), 42 заклади фахової передвищої освіти (коледжі) і 65 відокремлених структурних підрозділів [3].

Система вищої освіти України, як і решта сфер життя країни, зазнала серйозних втрат і руйнувань внаслідок нового етапу війни, який проти України розпочала росія. Упродовж двох років до початку повномасштабної війни освітня сфера нашої країни функціонувала в умовах пандемії та обмежень, пов'язаних зі стрімким поширенням захворюваності на COVID-19. До початку цих подій на порядку денному для системи вищої освіти стояли питання реформування, імплементації норм прийнятого у 2014 році у новій редакції Закону України «Про вищу освіту», створення системи внутрішнього та зовнішнього забезпечення якості вищої освіти, узгодженої зі стандартами, що діють у Європейському просторі вищої освіти, тощо. Проте в часи пандемії на перший план вийшли питання створення безпечного середовища і запровадження дистанційного формату навчання. Після початку повномасштабної збройної агресії ситуація у вищій освіті України ще більше ускладнилася.

У зв'язку зі збройною агресією рф проти України було значно спрощено процедуру проведення акредитації освітніх програм у закладах вищої та фахової передвищої освіти. 16 березня Уряд продовжив дію чинних сертифікатів про акредитацію освітніх програм до 1 липня року, наступного за роком припинення або скасування воєнного стану в Україні, та дозволив проводити акредитації у віддаленому режимі, а також ухвалювати рішення про умовну акредитацію без проведення акредитаційної експертизи та без оплати її вартості [1, с. 16].

Фінансування сфери вищої освіти з державного бюджету після початку повномасштабної збройної агресії було секвестровано. Обсяг фінансування за окремими бюджетними програмами, головним розпорядником яких є Міністерство освіти і науки, було зменшено на 10%. Зокрема, за бюджетною програмою 2201160 «Підготовка кадрів закладами вищої освіти та забезпечення діяльності їх баз практики» обсяг фінансування було зменшено на 2,107 млрд грн. В аналогічний спосіб було скорочено фінансування закладів вищої освіти у сфері управління Міністерства охорони здоров'я України. Проте ця політика є непослідовною: скорочення фінансування не торкнулось деяких інших державних ЗВО. Так, у 2022 році не було зменшено видатки Державного бюджету на бюджетну програму 1001080 «Підготовка кадрів закладами вищої освіти зі специфічними умовами навчання», за якою фінансуються заклади вищої освіти у сфері управління Міністерства внутрішніх справ України [1, с. 22].

Війна прямо вплинула на три категорії представників системи вищої освіти: на студентів, викладачів та персонал ЗВО. Цей вплив відрізняється залежно від місця їхнього перебування та ситуації, в якій вони опинилися: залишилися в Україні, виїхали за кордон чи

залишилися на тимчасово окупованих територіях. Згідно з онлайн-опитуванням студентів, викладачів та персоналу українських ЗВО, які залишилися в Україні, 97,8% респондентів відзначили погіршення свого психо-емоційного стану зі скаргами на депресію (84,3%), виснаження (86,7%), самотність (51,8%), нервозність (84,4%) та гнів (76,9%) [1, с. 33].

Важливо, щоб заклади вищої освіти не перестарались з академічною мобільністю, яка спрямована на те, щоб лишити людей в Україні. Якщо вони зараз відмовляються оформити академічну мобільність за кордоном, то відштовхують студентів. Потрібно створити такі умови, коли студент має вибір між українським та міжнародним закладами, і обирає Україну [2].

Потрібно інформувати студентів щодо змін освітнього процесу. Студенти мають планувати своє життя. На нашу думку, якщо ми хочемо якісної освіти, то потрібно вчитися офлайн.

Очевидним найбільш негативним наслідком досить високої масовості вищої освіти стало знецінення отримуваних кваліфікацій. Усе більше людей мають дипломи про вищу освіту, а кількість робочих місць для них не зростає – отже, гострішою стає конкуренція, шириться безробіття серед випускників ЗВО. По суті відбувалася інфляція вищої освіти.

Реструктуризація та оптимізація державного замовлення на підготовку фахівців за умови реальної децентралізації системи вищої освіти, автономізації ЗВО, скорочення корупції та запровадження незалежної системи контролю якості освіти не лише позитивно вплине на державний бюджет, а й буде сприйняте суспільством.

Окрім того, значний попит на сучасному ринку праці, особливо на позиціях середньої та вищої ланки, мають так звані *soft skills* (гнучкі навички), які не стосуються суто професійних компетенцій, а є комплексом надпрофесійних неспеціалізованих навичок – відповідальність, управління часом, здатність до роботи в команді, навички лідерства та соціального впливу, емоційний інтелект, гнучкість, адаптивність тощо.

Перспективи майбутнього вищої освіти в Україні

–реформи в системі: запровадження адміністративних та кураторських реформ для підвищення якості та ефективності управління вищою освітою;

–збільшення фінансування: збільшення інвестицій у вищу освіту для модернізації інфраструктури та підвищення якості навчання;

–освітні програми, спрямовані на потреби ринку праці: перегляд і актуалізація навчальних програм, щоб вони відповідали потребам сучасного ринку праці;

–міжнародна співпраця: розвиток партнерств з іноземними університетами та організаціями для забезпечення міжнародного визнання;

–цифрова трансформація: використання сучасних технологій для покращення навчання та наукових досліджень.

Україна має потенціал для розвитку вищої освіти та підготовки кваліфікованих спеціалістів для майбутнього. Однак досягнення цієї мети вимагатиме рішучих кроків, інвестицій та глибоких реформ у системі вищої освіти. Реалізація цих заходів може сприяти підвищенню якості освіти та забезпечити стабільний розвиток України в епоху глобалізації та змін.

Список використаних джерел: 1. *Вища освіта в Україні: зміни через війну: аналітичний звіт* / Є. Ніколаєв, Г. Рій, І. Шемелинець. Київ: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2023. 94 с. URL: <https://osvitanalytika.kubg.edu.ua/wp-content/uploads/2023/03/HigherEd-in-Times-of-War.pdf>. 2. *Вплив війни на вищу освіту в Україні: виклики та перспективи*. URL: <https://cedos.org.ua/events/vplyv-vijny-na-vyshhu-osvitu-v-ukrayiny-vyklyky-ta-perspektyvy/>. 3. *Українські виші під час війни: які зміни неминучі?* URL: <https://niss.gov.ua/news/statti/ukrayinska-systema-vyshchoyi-osvity-v-umovakh-voyennoyi-ahresiyi-ri-problemy-y>